

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสร้างคำโดยวิธีสมาสเป็นวิธีที่ไทยยืมมาจากภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ซึ่งคำที่จะเรียก คำสมาส จะต้องเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตเท่านั้น การสร้างคำด้วยวิธีนี้ นิยมนำมาใช้ในการบัญญัติศัพท์ใหม่ เพื่อให้มีคำใช้เพียงพอต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จากการวิเคราะห์ นอกเหนือจากที่ได้ทราบจำนวนคำสมาสที่ปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 แล้ว ยังทราบความแตกต่างของจำนวนคำสมาสใน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อีกด้วย

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์คำสมาสใน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และเปรียบเทียบจำนวนคำสมาส ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาเฉพาะคำสมาสที่มีวิธีการสร้างคำตามหลักวิธีการสมาสที่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และเปรียบเทียบกับคำสมาสที่กฤตยวรรณ บัณฑิตศึกษาจาก พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 แล้ว เท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 และที่เกี่ยวกับภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ในส่วนของประวัติความเป็นมา ลักษณะ ภาษา เส้นทางการเข้าสู่ภาษาไทย อิทธิพลที่มีต่อภาษาไทย และวิธีสร้างคำด้วยวิธีสมาส จากนั้น จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของกฤตยวรรณ บัณฑิต ในส่วนของ คำสมาส

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์คำสมาสในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 สามารถสรุปผล ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์คำสมาสในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ปรากฏว่ามีจำนวนคำสมาสทั้งสิ้น 2,711 คำ จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ คำสมาสแบบไม่มีสนธิ 2,212 คำ และคำสมาสแบบมีสนธิ 499 คำ ดังนี้

1.1 คำสมาสแบบไม่มีสนธิ มีคำสมาส 2,212 คำ จำแนกตามที่มาของคำที่นำมาประกอบกัน ดังนี้

1.1.1 คำบาลี สมานกับ คำบาลี มี 223 คำ

1.1.2 คำบาลี สมานกับ คำสันสกฤต มี 222 คำ

1.1.3 คำบาลี สมานกับ คำบาลีสันสกฤต มี 312 คำ

1.1.4 คำสันสกฤต สมานกับ คำสันสกฤต มี 203 คำ

1.1.5 คำสันสกฤต สมานกับ คำบาลี มี 135 คำ

1.1.6 คำสันสกฤต สมานกับ คำบาลีสันสกฤต มี 265 คำ

1.1.7 คำบาลีสันสกฤต สมานกับ คำบาลีสันสกฤต มี 377 คำ

1.1.8 คำบาลีสันสกฤต สมานกับ คำบาลี มี 215 คำ

1.1.9 คำบาลีสันสกฤต สมานกับ คำสันสกฤต มี 211 คำ

1.1.10 คำบาลี สมานกับ คำบาลี สมานกับ คำสันสกฤต มี 3 คำ

1.1.11 คำบาลี สมานกับ คำบาลี สมานกับ คำบาลีสันสกฤต มี 5 คำ

1.1.12 คำบาลี สมานกับ คำสันสกฤต สมานกับ คำสันสกฤต มี 4 คำ

1.1.13 คำบาลี สมานกับ คำสันสกฤต สมานกับ คำบาลี มี 1 คำ

1.1.14 คำบาลี สมานกับ คำสันสกฤต สมานกับ คำบาลีสันสกฤต มี 3 คำ

1.1.15 คำบาลี สมานกับ คำบาลีสันสกฤต สมานกับ คำบาลีสันสกฤต มี 1

คำ

1.1.16 คำบาลี สมานกับ คำบาลีสันสกฤต สมานกับ คำสันสกฤต มี 5 คำ

1.1.17 คำสันสกฤต สมานกับ คำสันสกฤต สมานกับ คำสันสกฤต มี 1 คำ

1.1.18 คำสันสกฤต สมานกับ คำสันสกฤต สมานกับ คำบาลี มี 2 คำ

1.1.19 คำสันสกฤต สมานกับ คำสันสกฤต สมานกับ คำบาลีสันสกฤต มี 4

คำ

1.1.20 คำสันสกฤต สมასกับ คำบาลี สมასกับ คำสันสกฤต มี 3 คำ

1.1.21 คำสันสกฤต สมასกับ คำบาลี สมასกับ คำบาลี มี 1 คำ

1.1.22 คำสันสกฤต สมასกับ คำบาลี สมასกับ คำบาลีสันสกฤต มี 6 คำ

1.1.23 คำสันสกฤต สมასกับ คำบาลีสันสกฤต สมასกับ คำบาลีสันสกฤต มี

3 คำ

1.1.24 คำสันสกฤต สมასกับ คำบาลีสันสกฤต สมასกับ คำบาลี มี 2 คำ

1.1.25 คำสันสกฤต สมასกับ คำบาลีสันสกฤต สมასกับ คำสันสกฤต มี 1

คำ

1.1.26 คำบาลีสันสกฤต สมასกับ คำบาลีสันสกฤต สมასกับ คำสันสกฤต มี

1 คำ

1.1.27 คำบาลีสันสกฤต สมასกับ คำบาลี สมასกับ คำสันสกฤต มี 2 คำ

1.1.28 คำบาลีสันสกฤต สมასกับ คำบาลี สมასกับ คำบาลีสันสกฤต มี 1

คำ

1.2 คำสมาสแบบมีสนธิ มีคำสมาส 499 คำ จำแนกตามที่มาของคำที่นำมา
ประกอบกัน ดังนี้

1.2.1 คำบาลี สนธิกับ คำบาลี มี 23 คำ

1.2.2 คำบาลี สนธิกับ คำสันสกฤต มี 34 คำ

1.2.3 คำบาลี สนธิกับ คำบาลีสันสกฤต มี 88 คำ

1.2.4 คำสันสกฤต สนธิกับ คำสันสกฤต มี 41 คำ

1.2.5 คำสันสกฤต สนธิกับ คำบาลี มี 12 คำ

1.2.6 คำสันสกฤต สนธิกับ คำบาลีสันสกฤต มี 97 คำ

1.2.7 คำบาลีสันสกฤต สนธิกับ คำบาลีสันสกฤต มี 111 คำ

1.2.8 คำบาลีสันสกฤต สนธิกับ คำบาลี มี 32 คำ

1.2.9 คำบาลีสันสกฤต สนธิกับ คำสันสกฤต มี 61 คำ ได้แก่

2. การเปรียบเทียบจำนวนคำสมาสในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542
กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ปรากฏว่ามีคำสมาสเพิ่มขึ้น 2,018 คำ
จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ คำสมาสแบบไม่มีสนธิ 1,613 คำ และคำสมาสแบบมีสนธิ
405 คำ ดังนี้

2.1 คำสมาสแบบไม่มีสนธิ มีจำนวนคำสมาสเพิ่มขึ้น 1,613 คำ จำแนกตามที่มาของคำที่นำมาประกอบกัน ดังนี้

- 2.1.1 คำบาลี สมาสกับ คำบาลี มีคำเพิ่มขึ้น คำ 177
- 2.1.2 คำบาลี สมาสกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 144 คำ
- 2.1.3 คำบาลี สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 242 คำ
- 2.1.4 คำสันสกฤต สมาสกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 145 คำ
- 2.1.5 คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลี มีคำเพิ่มขึ้น 97 คำ
- 2.1.6 คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 186 คำ
- 2.1.7 คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 271 คำ
- 2.1.8 คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำบาลี มีคำเพิ่มขึ้น 165 คำ
- 2.1.9 คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 141 คำ
- 2.1.10 คำบาลี สมาสกับ คำบาลี สมาสกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 3 คำ
- 2.1.11 คำบาลี สมาสกับ คำบาลี สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 5 คำ
- 2.1.12 คำบาลี สมาสกับ คำสันสกฤต สมาสกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 4 คำ
- 2.1.13 คำบาลี สมาสกับ คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลี มีคำเพิ่มขึ้น 1 คำ
- 2.1.14 คำบาลี สมาสกับ คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 2 คำ
- 2.1.15 คำบาลี สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 1 คำ
- 2.1.16 คำบาลี สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 2 คำ
- 2.1.17 คำสันสกฤต สมาสกับ คำสันสกฤต สมาสกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 1 คำ
- 2.1.18 คำสันสกฤต สมาสกับ คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลี มีคำเพิ่มขึ้น 2 คำ
- 2.1.19 คำสันสกฤต สมาสกับ คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 4 คำ

- 2.1.20 คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลี สมาสกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 3 คำ
- 2.1.21 คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลี สมาสกับ คำบาลี มีคำเพิ่มขึ้น 1 คำ
- 2.1.22 คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลี สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 6 คำ
- 2.1.23 คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 3 คำ
- 2.1.24 คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำบาลี มีคำเพิ่มขึ้น 2 คำ
- 2.1.25 คำสันสกฤต สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 1 คำ
- 2.1.26 คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 1 คำ
- 2.1.27 คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำบาลี สมาสกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 2 คำ
- 2.1.28 คำบาลีสันสกฤต สมาสกับ คำบาลี สมาสกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 1 คำ
- 2.2 คำสมาสแบบมีสนธิ มีจำนวนคำสมาสที่เพิ่มขึ้น 405 คำ โดยจำแนกประเภทตามที่มาของคำดังนี้
- 2.2.1 คำบาลี สนธิกับ คำบาลี มีคำเพิ่มขึ้น 21 คำ
- 2.2.2 คำบาลี สนธิกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 30 คำ
- 2.2.3 คำบาลี สนธิกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 76 คำ
- 2.2.4 คำสันสกฤต สนธิกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 34 คำ
- 2.2.5 คำสันสกฤต สนธิกับ คำบาลี มีคำเพิ่มขึ้น 9 คำ
- 2.2.6 คำสันสกฤต สนธิกับ คำบาลีสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 80 คำ
- 2.2.7 คำบาลีสันสกฤต สนธิกับ คำบาลี สันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 85 คำ
- 2.2.8 คำบาลีสันสกฤต สนธิกับ คำบาลี มีคำสมาสเพิ่มขึ้น 22 คำ
- 2.2.9 คำบาลีสันสกฤต สนธิกับ คำสันสกฤต มีคำเพิ่มขึ้น 48 คำ

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์การสร้างคำโดยวิธีสมาสในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 มีจำนวนคำที่เป็นคำสมาสแบบไม่มีสนธิมากกว่าคำสมาสแบบมีสนธิ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเคยชินในการสร้างคำของคนไทยที่เพียงแต่นำคำมาต่อกันเท่านั้น ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่ายและสะดวก ดังเห็นได้จากวิธีการสร้างคำของภาษาไทยทั้ง 3 วิธี คือ การประสมคำ เช่น ตู๋เย็น มาจาก ตู๋ กับ เย็น, พัดลม มาจาก พัด กับ ลม เป็นต้น การซ้อนคำ เช่น งูเงี้ยว มาจาก งู กับ เงี้ยว, ชัดขวาง มาจาก ชัด กับ ขวาง และการซ้ำคำ เช่น เด็กๆ มาจาก เด็ก กับ ๆ อ่านว่า เด็ก เด็ก, น้องๆ มาจาก น้อง กับ ๆ อ่านว่า น้อง น้อง เป็นต้น ซึ่งการสร้างคำทั้ง 3 วิธีนี้ ต่างก็เป็นการนำคำมาต่อกันด้วยกันทั้งสิ้น โดยไม่มีกรกลมกลืนเสียงระหว่างคำหน้ากับคำหลัง เช่นเดียวกับการสร้างคำสมาสแบบไม่มีสนธิ เช่น ยุติธรรม มาจาก ยุติ สมาสกับ ธรรม, สารคดี มาจาก สาร สมาสกับ คดี เป็นต้น

ส่วนการสร้างคำสมาสแบบมีสนธินั้นก็เป็นการนำคำมาต่อกันเช่นกัน หากแต่มีการกลมกลืนเสียงระหว่างคำหน้ากับคำหลังที่นำมาสมาสกันด้วย เช่น คณาจารย์ มาจากคำ คณะ สนธิกับ อาจารย์, ภยันตราย มาจาก ภย สนธิกับ อันตราย เป็นต้น ด้วยเหตุนี้อาจเป็นผลให้การสร้างคำสมาสแบบมีสนธิไม่ได้รับความนิยมเท่าการสร้างคำสมาสแบบไม่มีสนธิ เนื่องจากค่อนข้างจะยุ่งยากและซับซ้อนกว่า อีกทั้งยังมีคำค่อนข้างจำกัด เพราะคำท้ายที่นำมาสนธิจะต้องเป็นคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะ อ เท่านั้น

นอกเหนือจากนี้การสร้างคำโดยวิธีสมาสที่ไทยนำมาใช้ดังที่กล่าวไว้แล้วว่า จะต้องเป็นคำที่มาจากคำภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตเท่านั้น หากเป็นคำที่มีที่มาจากภาษาอื่นจะไม่ถือว่าเป็นคำสมาส แต่การสมาสคำในภาษาไทยไม่เคร่งครัดว่าจะต้องเป็นคำที่มาจากภาษาเดียวกัน คือ คำภาษาบาลีสมาสกับคำภาษาบาลี หรือคำภาษาสันสกฤตสมาสกับคำภาษาสันสกฤต ซึ่งเป็นการสมาสคำที่นิยมว่าถูกแบบแผน หากแต่คำสมาสในภาษาไทยนั้นสามารถนำคำต่างภาษามาสมาสกันได้ เช่น คำภาษาบาลีสมาสกับคำภาษาสันสกฤต หรือคำภาษาสันสกฤตสมาสกับคำภาษาบาลี เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความสะดวกแก่การบัญญัติศัพท์ เพราะในการบัญญัติศัพท์แต่ละครั้งไม่เพียงแต่ดูที่ความหมายของคำ เพื่อให้มีความหมายถูกต้องและครอบคลุมตามที่ต้องการเท่านั้น แต่ยังคงดูที่เสียงของคำ เพื่อให้ง่ายต่อการออกเสียงของคนไทย และเพื่อความไพเราะด้วย อีกทั้งคำที่มีความหมายเดียวกันไทยยืมมาจากภาษาหนึ่ง แต่ไม่ได้ยืมมาจากอีกภาษาหนึ่ง เช่น "กรุม" ไทยยืมมาจากภาษาสันสกฤต แต่ไม่ได้ยืม "กมุม" จากภาษาบาลี หรือ "ภาสซซ" ไทยยืมมาจากภาษาบาลี แต่ไม่ได้ยืม "ภาชซซ" จากภาษาสันสกฤต เป็นต้น

จากการวิเคราะห์การสร้างคำโดยวิธีสมาสในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 มีคำสมาสทั้งสิ้น 2,711 คำ มาจากคำสมาสแบบไม่มีสนธิ 2,212 คำ และคำสมาสแบบมีสนธิ 499 คำ โดยมีจำนวนคำสมาสเพิ่มขึ้นจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ซึ่งมี 971 คำ อยู่ 2,018 คำ คือ เพิ่มจากคำสมาสแบบไม่มีสนธิ 1,613 คำ และคำสมาสแบบมีสนธิ 405 คำ ซึ่งจำนวนคำที่เพิ่มขึ้นนี้ไม่ใช่คำที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ หากแต่เป็นคำที่มีใช้อยู่ในภาษามาระยะหนึ่งแล้ว ราชบัณฑิตจึงเก็บและรวบรวมไว้ในพจนานุกรม ดังนั้นคำทั้งหมดนี้จึงไม่ใช่คำที่แปลกใหม่ แต่เป็นคำที่นำมาใช้จนคุ้นเคย และเข้าใจความหมายของคำตรงกัน ซึ่งคำที่เพิ่มขึ้นจากการวิเคราะห์สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. คำสมาสที่เพิ่งมีปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 เช่น ภายทุจริต คณานุกรม เจดียฐาน ชิวภาพ ตรรกวิทยา ทศนศิลป์ นรชาติ บุญญการ ปิโยรส ผรุสวาจา พนิชยศาสตร์ ภูมิอากาศ ราชสมบัติ โลกียสุข วิจิตรศิลป์ ศาสตราศาสตร์ สันติสุข หัสนาฏกรรม เป็นต้น
2. คำสมาสที่มีปรากฏอยู่เดิมตั้งแต่ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 และมาปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ด้วย โดยคำจำนวนนี้เพิ่มขึ้นเนื่องมาจากเหตุผลและข้อวินิจฉัยในรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกัน จึงทำให้ผลที่ออกมาแตกต่างกัน เช่น กิจวัตร ขัตติยมานะ ครุภัณฑ์ จริยวัตร จันทาคติ ทูรชน ธีรภาพ นฤบาล เสนอธรรม ประชาราษฎร์ พลศึกษา ภัชการ มูลเหตุ ราชูปโภค วิทยาเขต โลมชาติ สภาจาร หัตถศิลป์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. รวบรวมและวิเคราะห์คำสมาสที่ปรากฏอยู่ในภาษาไทยนอกพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542
2. วิเคราะห์คำสมาสเชิงสะท้อนภาพสังคม โดยศึกษาและวิเคราะห์เฉพาะคำสมาสที่เพิ่งมีปรากฏในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542